

zalaganje za mir. Dr. Kovács tvrdi da odgovornost treba tražiti u 14. njemačkoj armiji i njezinu zapovjedniku Ottu von Belowu koji je bio nadređen austro-ugarskim vojnicima. Nije na odmet istaknuti da je francuska vojska prva upotrijebila otrovne plinove (kolovoz 1914.), da je u borba na sočanskoj bojišnici talijanska strana prva krenula s plinovima (peta bitka), nakon čega je i Franjo Josip I. odobrio napad s otrovnim plinom, i da je tek Ženevski protokol iz 1925. zabranio korištenje bojnih otrova u ratu. Kod kritičara nije posve jasno zašto pokušavaju prosuđivati postupke iz Prvoga svjetskog rata kroz suvremene naočale, zašto ne uzimaju u obzir sve okolnosti koje utječu na ponašanje vladara tijekom rata i zašto se s predrasudama čude Karlovu otporu »boljševicima, ateistima, nacionalistima i masonima«, kada je doista bila riječ o skupinama protivnih svjetonazora, a kod branitelja se previše ističe nostalgičarski pogled na prohu-

jalo vrijeme i izostanak spremnosti na preispitivanje svih spornih pitanja.

Unatoč određenoj apologetskoj crti ove knjige možemo zaključiti da je riječ o vrlo vrijednom i iscrpnom djelu koje donosi niz novih dokumenata i opservacija. Novoobjavljeni dokumenti će poslužiti povjesničarima da još više izoštre svoje poglede na mnogobrojna pitanja vezana uz tijek Prvoga svjetskog rata, diplomatsku povijest, pokušaje postizanja mira i stilove državničkog vladanja. Publicist J. Horvat zapisao je knjizi *Prvi svjetski rat* (1967.) da još nisu u cjelini dokumentarno objašnjeni svi tajni razgovori koji su se vodili tijekom rata. Knjige dr. Kovács kvalitetan su prilog osvjetljavanja još uvijek tamom zastrtih događaja iz nedavne europske i svjetske prošlosti, u kojoj su i Hrvati imali svoj udio.

• *Stjepan MATKOVIĆ*

Narodne novine. Zbornik uz 170. obljetnicu neprekinutoga izlaženja 1835.-2005., (Ivan BEKAVAC, ur.), Narodne novine d.d., Zagreb, 2005., 381 str.

Velike su obljetnice uvijek dobra prilika da se u slavljenikovu čast podigne čaša i zaželi mnogo uspjeha u budućnosti, ali i prigoda da se podvuče crta ispod prijednog puta. Sedamnaest desetljeća neprekinutog izlaženja jednih novina rijedak je jubilej ne samo u europskim nego i u svjetskim razmjerima koji ne može ostaviti ravnodušnim nikoga, a ponajmanje one koji znaju važnost suvremenih sredstava priopćavanja. Zagrebačke su »Narodne novine« prešle put koji je bio obilježen revolucijama, svjetskim ratovima te usponima i padovima svjetskih ideologija: fašizma, komunizma i nacionalsocijalizma. Njezini su urednici i suradnici bili ne samo svjedoci nego često i aktivni sudionici turbulentnih promjena političkoga zemljovidu Srednje Europe u XIX. i XX. stoljeću — od transformacije države Habsburga u dualistički uređenu Austro-Ugarsku Monarhiju do centralističke kara-

đorđevićevske Jugoslavije i ustaške Nezavisne Države Hrvatske, od komunističke jugoslovenske federacije do suverene Republike Hrvatske. Dioničko društvo »Narodne novine«, koje se nalazi u vlasništvu hrvatske države, u želji da na dostojan način obilježi 170-ti rodendan »Narodnih novina«, službenoga glasila Republike Hrvatske, okupilo je respektabilan broj znanstvenika (povjesničara, jezikoslovaca, pravnika i dr.) te bivših i sadašnjih djelatnika da svojim priložima osvijetle neke od najmarkantnijih stranica slavljenikove prošlosti.

Nakon uvodne riječi Zdravka Šimunovića, predsjednika Uprave »Narodnih novina« d. d. i »Predgovora« Vladimira Šeksa, aktualnoga predsjednika Hrvatskog sabora, slijedi opsežna studija Ane i Ive Perića »Narodne novine 1835.-2005. Povijesni prikaz« (s. 21-161). Polazeći od činjenice da su novine u punom smislu riječi zbir informacija o ljudima i događajima koji su oblikovali našu prošlost i zacrtali brojne smjernice naše sadašnjosti i budućnosti, autorski je dvojac, podastirući pred čitateljsku publiku povijesni oris života »Narodnih novina«, s pravom ustvrdio da je »početak njihova izlaženja značio početak borbe za stvaranje moderne hrvatske nacije«.

U prilogu Sande Ham »Uloga Narodnih novina u oblikovanju hrvatskoga književnoga jezika u 19. st.« (s. 165-179) istaknuto je značenje »Narodnih novina« i njihova književnog priloga »Danice« u oblikovanju hrvatskoga standarda. Autorica s pravom ističe da su pravopisno-jezične reforme provedene u »Narodnim novinama« i »Danici« i danas u temeljima suvremenoga hrvatskog jezika.

U članku Mile Mamića »Hrvatsko pravno nazivlje i uloga Narodnih novina u njihovu usavršavanju« (s. 180-186) ukazano je činjenicu da su te novine dale veliki doprinos hrvatskom pravnom jeziku.

Dubravko Jelčić je u svojim, kako sam reče, »fragmentarnim zapažanjima i dojmovima« progovorio o »Narodnim novinama, kakve su nekad bile« (s. 187-191). Njemu je kao »pasioniranom čitaču« upalo u oči da je ta dugovječna hrvatska novina imala i svojih neobičnosti. Naime, u »Narodnim novinama«, svojedobnom službenom listu hrvatsko-slavonske zemaljske vlade, surađivao je i za to dobivao honorare A. G. Matoš — vojni bjegunac, koga je ta ista vlada, silom zakona, progonila. Za tu neobičnost iz povijesti »Narodnih novina« zasluge svakako pripadaju, kako to D. Jelčić naglašava, tadašnjem glavnom uredniku Janku Ibleru.

U prilogu barda hrvatske pjesničke riječi akademika Dragutina Tadijanovića iznesene su neke njegove uspomene na ljude i događaje iz doba kada je radio kao korektor u »Narodnim novinama« (s. 197-200).¹

U članku Petra Klarića »Ignorantia iuris nocet« (s. 203-204) ukazano je na brojna izdanja pravne literature u nakladi »Narodnih novina d. d.«.

U prilogu Duške Šarić »Nastanak hrvatskog ustava« (s. 205-214) sažeto je prikazan proces nastajanja hrvatskog Ustava (1990.).

Zvonimir Šeparović je u članku »Narodne novine — čuvar hrvatskoga jezika i zakona« (s. 215-222) ukazao na činjenicu da su »Narodne novine«, bez dvojbe, »dokazana, značajna stara državna nacionalna institucija«.

Pero Jurković je ukratko podsjetio na svoju suradnju s uredništvom »Narodnih novina« glede objavljivanja stručne literature iz područja eko-

nomije — »Prva cjelovita teorija ekonomske analize« (s. 223-224).

»Narodne novine d. d.« u 90-im godinama prošlog stoljeća u svoj izdavački program uvršćuju i nekoliko naslova s područja historiografije. O tome govori prilog Luje Margetića »Moji radovi o ranoj hrvatskoj povijesti i Narodne novine« (s. 225-226).

Zoran Jašić je ukazao na »Narodne novine« kao na jednu od »najznačajnijih institucija u novijoj hrvatskoj povijesti — »Narodne novine — jedan od najvažnijih segmenata institucionalne strukture« (s. 227-228).

Jadranko Crnić se osvrnuo na ulogu »Narodnih novina« kod izdavanja pravnog časopisa »Naša Zakonitost« — »Skica za povijest časopisa (Naša Zakonitost« (s. 229-240).

Na stranicama od 243. do 310. objavljeni su prilozi djelatnika »Narodnih novina«: Ilija Prlina (»Ponovno uzdizanje Narodnih novina 1957.-1991.«), Stanislav Pavić (»Ratne godine«), Katarina Fuček (»Temeljita preobrazba poduzeća«), Petar Piskač (»Narodne novine postaju dioničko društvo«), Slavko Šarec (»Četrdeset godina u Narodnim novinama«), Srećko Frinčić (»Složili smo računalo Narodnih novina« i »Trgovačka djelatnost Narodnih novina d. d.«), Nikola Cota (»Cijeli radni staž u Narodnim novinama«), Slavica Banić (»Pravne učinke proizvode samo objavljeni propisi«), Dražen Božić (»Nakladnička djelatnost Narodnih novina d. d.«), Branka Morić (»Tiskara Narodnih novina d. d.«) i Ivo Šakanta (»Stručne službe Društva«).

Goranka Mitrović je, kao dodatak Zborniku, izradila »Popis knjiga koje su objavili nakladnici Narodnih novina 1838.-2005.« (s. 313-375).

Baština obvezuje!

• *Zlatko MATIJEVIĆ*

¹ Tekst je preuzet iz III. sveska Tadijanovićeve knjige *O svojim i o sebi*, Zagreb, 2002., s. 291.